

Langtidsoppfølging: fra vugge til grav

Ann-Mari Brubakk

Tegn at mor ruser seg, nyttig for helsestasjon og barsel

- Tidlig start rusbruk: tobakk, alkohol, hasj
- Partner ruser seg. Tidligere rusbruker.
- OBS: de fleste rusbrukerne skiller seg ikke ut, erfaring med rusbrukere er en stor fordel.
- Gå etter tegn som: avbrutt skolegang, foreldre som ruser seg, tåler dårlig å vente, mistet omsorg, uvanlig atferd, engstelig, avvise: spør, vis respekt og vær vennlig.

Helsestasjon, kjent rusbruk

- **Helsesøster:** Få mor og far med barn inn tidlig: hjemmebesøk, tett oppfølging.
- Samarbeid Barnevern, sosial, spes. helsetj.
- Urinprøver under tilsyn: far og mor
- Nettverk, psykiatri, institusjon
- Hjemmebesøk: spebarnstell, snakker mor med baby, vekt, motorikk, utvikling, mat.

Alkoholanamnese og spebarn

- Familieanamnese, partner, besteforeldre?
- Når sikker gravid, rusbruk/fest før?
- Ut: 1-2x per uke: shots/10 -20øl, nachspiel?
- Daglig: hvor mye? Når begynte mor/far?
- Hele svangerskapet? Slutt hvilken uke?
- Piller/hasj, amfetamin, opiater? Rave Party?
- Medisiner fått av lege?

Døgnrytme og dagligliv

- Når opp? Når i seng?
- Sykdommer, mental helse. Både mor og far
- Mor: jobb, utdanning, uføretrygdet?
- Far: jobb, utdanning, uføretrygdet?
- Bor sammen? Alene? Nettverk?
- Økonomi, bolig, barn før?
- Omsorg for tidligere barn?

Får barnet for lite/mye mat?

- Veies før og etter brystmelk, nok, hvor ofte?
- Flaske: detaljer: når klokken første måltid?
- Deretter klokken?
- Fortsette videre: deretter klokken?
- Fortsett til du vet når neste måltid i 24 timer
- Mengde barnet drikker
- Hvor mye melk, grøt? Max 750 ml melk/d

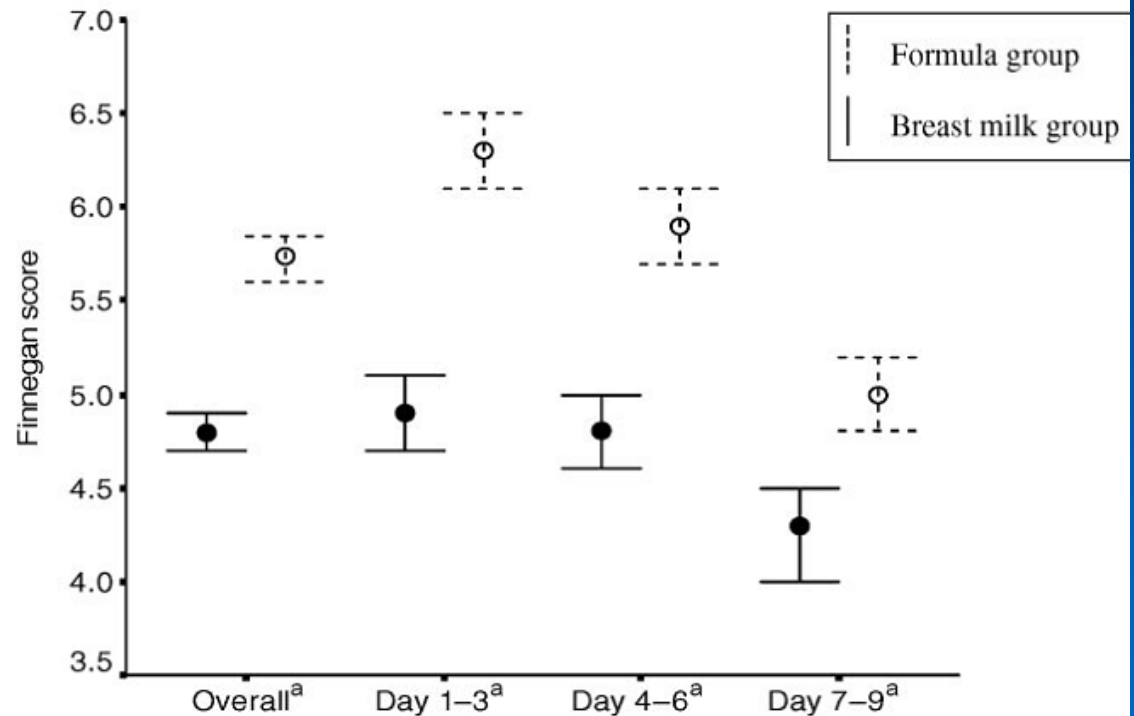
Senabstinens

- Fikserer dårlig, sover bare korte stunder
- Driker dårlig og små mengder
- Skriker/ sutrer = ulykkelig
- Uro, konstant i bevegelse
- Bæres dag og natt
- 8-12 måltider om dagen

Alvorlighetsgrad av abstinens ved brystmelk versus erstattning

FIGURE 1

Comparison of severity of NAS between the 2 study groups during the first 9 days of life. ^a Mean, 95% confidence interval, $P < .05$.

Behandling senabstinens

- Vogn eller vugge: byssing eller bæring
- Reives: rulles stamt inn i bomullsteppe
- Mørkt rom/ teppe over vogn, lite støy
- Driker lite: stop, skift bleie, drikk igjen
- Gulp: ikke etterfyll, hvor mye drakk barnet?
- Veies ofte
- Hjemmebesøk, mor trenger hjelp/avlastning

Nevrologi: alder 3 mnd St Olav

- Stiv, klamrer seg til underlaget, redd
- Hyperton: stiv rygg, stive strukkete armer
- Hengende hode ved traksjon armer
- Fikserer dårlig
- **NB:Kommer høyt opp i bukligging**
- Overvekt av strekkmusklene i ryggen

Steunreactie

Stapreflex

Oppfølging barn St Olav

- 3,6,12 måneder, 2 år: Team: Ergoterapeut
- pedagog, fysioterapeut, psykolog og lege.
- 5år: Skolestarter: Team og psykolog: IQ
- Samarbeid Barnehage, Pedagog ev. team.
- Overgang til skole og **Ungdoms skole**
- Overgang videregående.
- Barnehage/ skole; **Pedagog inn.**

Foreldre/ BH, Skole

- Testes/spørreskjema: Ages and Stages, 5-15, Vineland, Informasjon: foreldre og skole.
- BH/skole: PPT. IOP , tidlig ekstrahjelp.
- Pedagog inn i skolen , ikke lege.
- Ungdom: Nevropsykolog, samarbeid!
- Lege: anamnese foreldre/ fosterforeldre, nevrologi, vekst, atferd, veiledning.

a

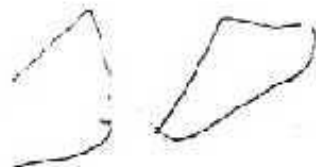
Drawing a diamond

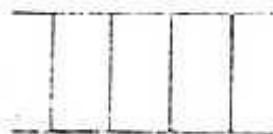
Window

Triangle

Ladder

Square

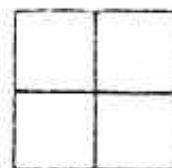

b

Drawing a diamond

Window

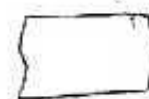
Triangle

Ladder

Square

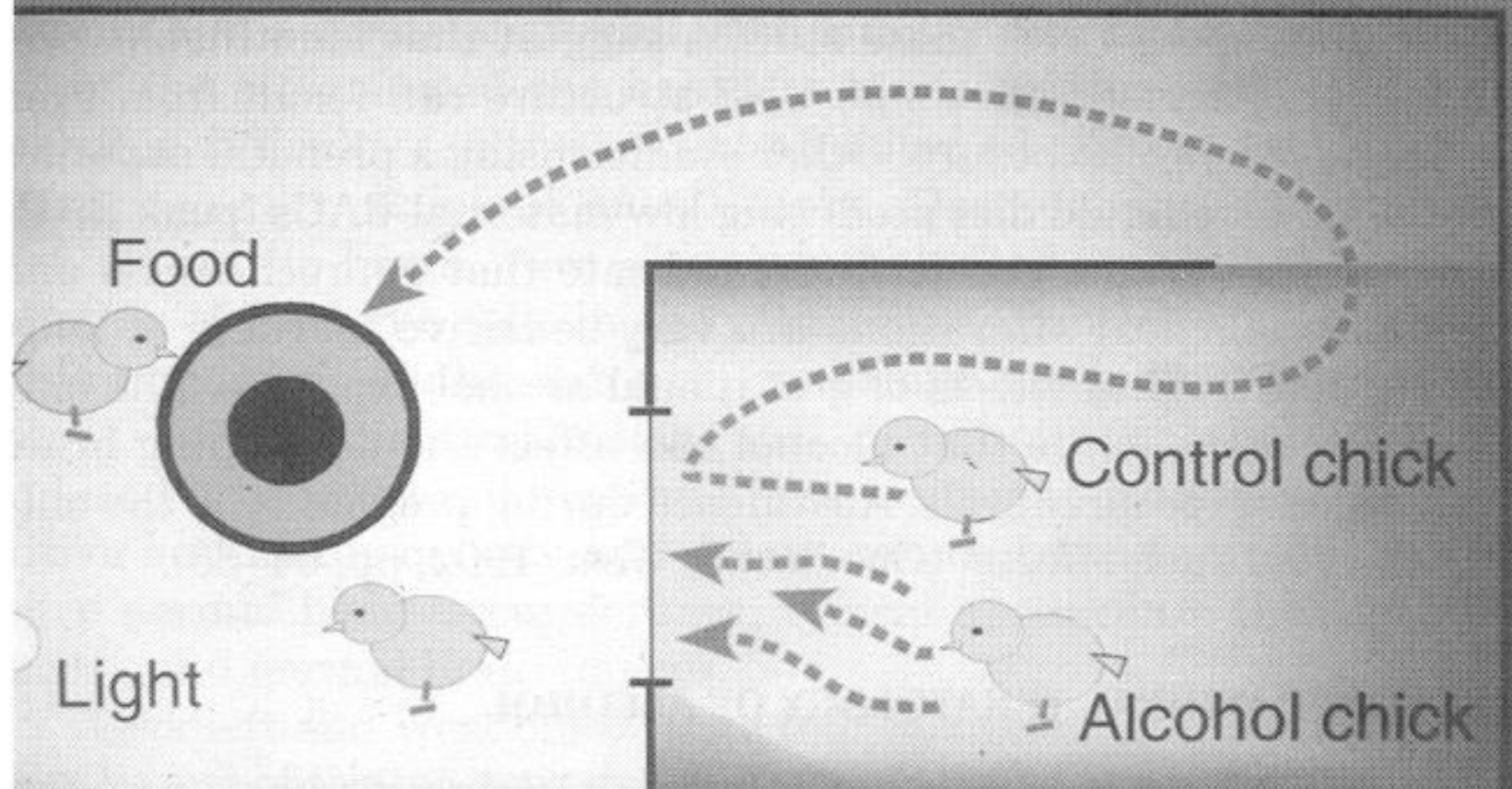
Sensoriske problemer

- Syn, hørsel, skarpt lys, berøring
- Dultet borti- overfalt? Slår?
- Klær: stramt, eller løst: sko 2 nr. for store
- Ikke dusje? Ikke pusse tenner, Hår?
- Må ha orden på alt (crowding)
- Dårlig søvn: melatonin
- Rom-Rettning

Sensoriske problemer

- Verst som liten, tåler ikke f.eks juletrefest
- Mye bråk (barnehage) Redd skog
- Rasende på BH/skole, ok hjemme eller vv.
- Skrike uten grunn: _f.eks by besøk
- Vil kose, eller absolutt ikke
- Obs reaksjon på baby massasje
- Ikke til kiropraktor ved sen-abstinens

Alcohol Chicks Fail Detour Learning Test

Viktige symptomer hos barn

- Forstår ikke, må styre lek for å delta.
- Får ikke med seg beskjeder, må startes
- Kan ikke presses, sta, må lirkes videre
- Urolig, uoppmerksom, redd, klengete, Lyving/stjeling, voldsom i lek, lærer ikke av negative episoder. Dårlig tidsbegrep
- Første skoleår fakta ok, abstrakt: problem!

Skole

- Skjønner ikke dagsplan, glemmer, kommer ikke i gang, finner ikke bøker, glemmer klær og sekker. **Forstår ikke: angst, sinne.**
- Lek: kan leke, men må styre, utstøtt.
- Lærer: obs sos problemer. Sloss: angst?
- Første skoleår: kan konkreter, 11-12 år: lærestoff abstrakt, ord og tall: økende vansker. Tidlig hjelp, tett oppfølging lærer.

Skole

- Barn utredet for FASD og trenger hjelp:
- Tiltak i skole:
- Informasjonsmøte til alle involverte: møte BV, lærer, foreldre og team.
- Hvis nødvendig: Pedagog snakker med pedagog i skolen. Hjelp i klassen og i friminutt.

Vanskelige Barn/Ungdom

- Voldsomt sinn: angst, depresjon, frustrasjon, forstår ikke, ensom, hjelpesløs, dårlige venner, selvskading. **Kort vei til rus**
- Straff hjelper ikke, forklaring går ikke inn
- Samarbeid med foreldre, skole og barnevern om veien videre. Psykiatri? [Link](#)
- Hvis mulig (både barn/ungdom) Finn noe de mestrer og kan skinne i.

Tenåringer

- Samarbeid Førstelinjen, PPT, ev. BUP, Skole og meget viktig: **Barnevern**
- Pakk ungdommen inn, slipp ikke taket:
- **Fosterforeldre: hold ut!! Avlastning.**
- Ved meget vanskelige ungdommer: vurder halv tid institusjon, halv tid foreldre/ fosterforeldre. Unngå hel inst.: 10% ok
- **Ikke sett ungdommen på gaten ved 18 år!**

Fosterforeldre

- Dårlige foreldre?
- Fordel med støttende familie
- Isolert, barn oppfører seg ikke: uoppdragen?
- Sett ned på, tatt et barn fra mor/foreldre
- Andre begynner å oppdra
- Rar oppførsel: Sånn gjør andre barn?
- Problemer: veiledere inn: offentlig hjem?

Hjelper fosterhjem?

- 415 voksne FASD: 80% Fosterhjem
- 80% avbrutt skole, kontakt rettssystem, 50% fengsel, psykiatri, institusjon, 49% seksualisert atferd, 35% drugs/alk
- Streissguth: Oppdradd i stabil familie: 30% går det bedre med.
- Hjelp i dagliglivet som voksen lønner seg!

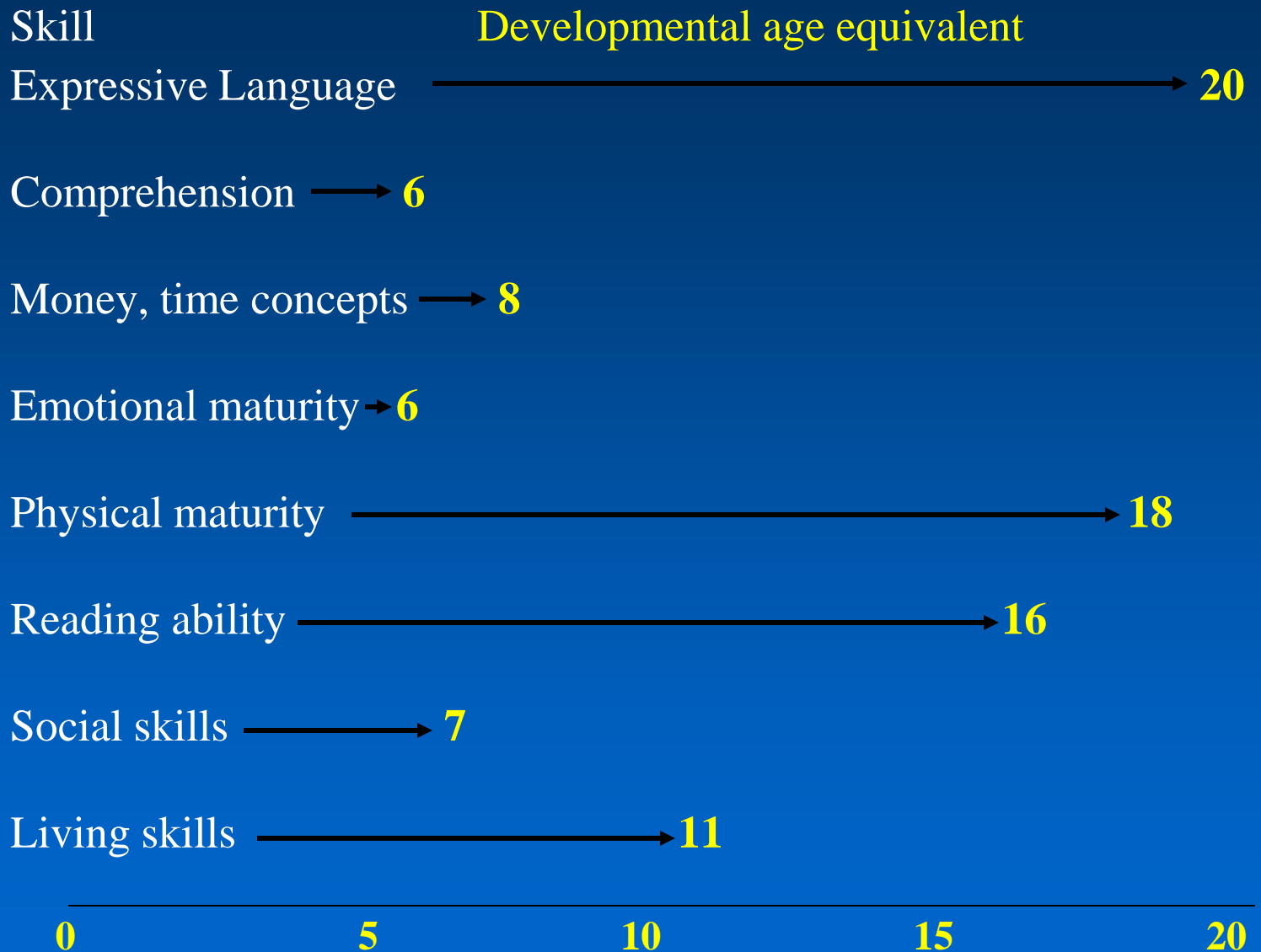
Besøk biologisk familie

- Setter en del barn tilbake i utvikling til atferd som da de kom til fosterhjemmet.
- Sover dårlig, raseriannfall, sint, angstpreget klengete, baby, kan vare i en til flere uker.
- Spør skole om samme effekt, falt tilbake?
- Nå: besøk ofte 6x per år for far og for mor
- Belastning stor for barn og fosterforeldre.

Voksne FASD

- Hvor er hjelpen over 18?
- Takler ikke dagliglivets problemer
- Kommer seg ikke noen steder
- Ringe går ikke, tør ikke fordi de ikke forstår
- Mangler fungerende hjelp og Nettverk
- Feil løsning: Rus med likesinnete.
- Billig løsning for samfundet er hjelp!

Actual age of individual: **18**

Strategi mot medfødt alk.skade

- Kvinne og partner: planlegg graviditet.
- Uten alkohol: 3 måneder før befruktning
- Både mor og far, alk. kan gi arvelig skade
- Ikke drikk under amming
- Ved amming: alkohol +piller: Farlig!
- Solidarisk familie, venner: ikke drikk!
- Health Counsel of the Netherlands 2015

Takk for at dere var her!

- Interessen lover godt for barnas fremtid. Å forhindre er alltid bedre enn å behandle. Innsats for denne gruppen sparer ødelagte liv og dermed penger for samfundet!

Medfødt omsorgsvikt

- Rotter får alkohol i svangerskapet og føder.
- Barna adopteres av annen rotte ved fødselen
- Alkoholbarna blir mødre: Disse rottemødrene slikker og steller ikke barna,
- Neste generasjon?
- Epigenetiske forandringer?
- Spør om familie!

Prosjekt FACTS : Fetal Alcohol Consultation and Training Services.

Dette er fra et opplysnings og undervisningsprogram på nett for barn med hjerneskader på grunn av alkoholeksponering i svangerskapet: se <http://www.fasalaska.com/interps.html>.

Vanlige misforståelser av normal atferd for barn/ungdom/voksne med FAS og FAE (hjerneskader etter eksponering for alkohol i svangerskapet).

Atferd	Misforståelse	Riktig Tolkning
Ulydig	Ulydig med vilje Søker oppmerksomhet Sta	Forstår ikke Problemer med å omsette snakket språk i handling
Lærer ikke av egne feil, gjentar feil	Opptrer uønsket med vilje Manipulerer	Skjønner ikke årsak og handling, kan ikke se likhet i situasjon, kan ikke generalisere.
Ofte for sen	Lat, langsam, omsorgsvikt Kommer for sent med vilje	Forstår ikke det abstrakte begrepet tid, trenger hjelp til å organisere
Sitter ikke stille	Søker oppmerksomhet Plager andre Atferdsavvik med vilje	Nevrologisk behov for å bevege, for mye sensorisk stimulering.
Dårlig sosial dømmekraft	Omsorgsvikt, atferdsavvik med vilje, mishandlet barn.	Skjønner ikke sosiale koder Forstår ikke hvordan man oppfører seg
Klengete, for fysisk Blir rasende ved berøring	Avvikende atferd med vilje	Overfølsom eller for lite følsom for berøring: avvikende berøringsans. Forstår ikke fysiske grenser
Arbeider ikke selvstendig	Avvikende atferd med vilje	Hukommelsesproblemer: Greier ikke å holde flere ting i hodet samtidig kan ikke omsette snakket språk i handling.

Alkohol metabolisme

- Brytes ned av to enzymer: Voksne:
- 90% ADH, 10% CYP2E1, (i lever):
- Hos foster: ADH: aktivt uke 26
- CYP2E1: aktivt fra uke 16
- Lavere aktivitet enn hos voksne
- Resultat hos foster: Høyere nivå alkohol, varer lengre. (ref: Gupta KK)
-

Far:

- Enzymene som bryter ned alkohol: CYP2E1 frigjør oxygen radikaler: celledød
- Forårsaker DNA skade i celler: også vist i sperma
- Forandring i DNA metylering:
- **Alkoholskade arvelig?** muligens i flere generasjoner. Ref: Sarkar DK 2016

Ambulatorium: en drøm.

- Danmark
- Haugesund
- Namsos
- Førstelinjetjenesten: Helsestasjon kombinert
- med Team fra sykehuset en eller to ganger i uken: Samarbeid: Fødeavdelingen og Barne og Ungdomsavdelingen.

Hvorfor drikker gravide kvinner?

- Alkohol er ikke farlig
- Har ingen effekt på barnet
- Sosialt, vanskelig å stoppe
- Vanskelig oppvekst
- Ung start alkoholbruk (+drugs)
- Mental helse
- NB: partner!

Svanger med alkohol/Rus

- Meget viktig: **Så tidlig mulig til jordmor**
- Bør ha kompetanse på rus
- Fleste rusbrukere skiller seg ikke ut
- Fest hvor ofte? 2 shots/10 øl+nachspiel?
- Når visste du var gravid, videre bruk
- Rave party? Amfetamine? Hasj/ Opiater?

Samfunn må forandre seg!

Solidarisk med rusbrukeren: ikke drikk!

Største fare for rus i svangerskapet:

Stort alkoholinntak/rus før svangerskap

Partner drikker/ruser seg.

Spebarnomsorg

- Vekt: legger ikke på seg første uke
- Flaske: Trenger ca 150ml per kilo i begynnelsen, trappes langsomt ned. Maks: 750 ml. Mat: fra 4.måned.
- Sikreste indikator på nok mat: **vekt**: vokser ca 300g/uke første måned, tar langsomt av.. Mor kan ha lite erfaring med små barn, hjemme besøk, tilby hjelp, forklar

Forts spebarnsomsorg:

- Fast føde fra 6 måneders alder. Hvis sulten i 4-5 mnd: grøt, frukt, ikke mer melk.
- Mat-anamnese: når første måltid, eksakt hvor mye, neste måltid etc hele døgnet Vær obs på stell: se barnet naken: utslett?
- Kommer ikke: døgnrytme, skjønner ikke tid, eller spørsmål, ikke penger til buss.
- Hjemmebesøk!